

4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 411 с.
5. Цюприк А. Основні підходи до проблеми організації самостійної роботи студентів / А.Цюприк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – с.67.

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

*Юлія Шакура,
канд. філол. наук,
заступник директора з виховної роботи,
Прилуцький гуманітарно-педагогічний
коледж ім. І.Я. Франка*

У Законі України «Про освіту» цілісна виховна система розглядається як один із основних шляхів реформування виховання. У Концепції національного виховання, Національній програмі виховання дітей та молоді визначаються основні принципи організації виховного процесу, серед яких основними є акмеологічний принцип, національна цілеспрямованість, культуровідповідність, цілісність, психологічний супровід, технологізація, діалог тощо [2].

Сучасна вища школа має значні здобутки в теорії та практиці підготовки майбутніх фахівців. Проблемами професійної педагогічної освіти, розбудови національної школи, розвитку навчання і виховання займались Ануфрієва Н.М., Бех І.Д., Костюк Г.С., Петровський А.В., Яценко Т.С. та ін. Теоретичні аспекти культури і культурного розвитку людини глибоко опрацьовано в роботах Афанасьєва Ю.Л., Зязюна І.А., Крилової Н.Б., Суханцевої В.К., Тельчарової Р.А. Грунтовного опрацювання дістали проблеми формування духовного потенціалу студентів, формування естетичного та морального сприймання, ідеалів і смаків майбутніх фахівців в працях Бриліна Б.А., Дряпки В.Г., Коваль Л.Г., Алексюка О.М., Падалки Г.М., Ростовського О.Я., Рудницької О.П.

У процесі підготовки молодшого спеціаліста важливо не лише озброїти його фаховими знаннями, вміннями та навичками професійної діяльності, а й сформувавши у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості. Ефективність виховної роботи значною мірою залежить від правильно вибудованого процесу виховання, продуманого вибору форм, методів його реалізації, культурно-освітнього середовища, в якому перебуває студент.

Культурне середовище – це складна взаємодія різних культур, цінностей, психологій, яка через соціально-груповий синтез веде до збагачення близького духовного світу майбутньої інтелігенції [5].

Культурно-освітнє середовище навчального закладу – це джерело розвитку особистості, основа ціннісної атмосфери, яка панує серед викладацької та студентської спільнот. Вона визначає духовно-моральний, творчий, інтелектуальний клімат освітнього закладу, впливає на культурне середовище соціуму. З одного боку – це простір особистісного, професійного, загальнокультурного самовизначення студента відповідно до його індивідуальних особливостей, здібностей та уподобань, а з іншого

– це сфера педагогічних впливів, педагогічні умови для розвитку та саморозвитку студента. Культурно-освітнє середовище – це головний чинник становлення професійної компетентності студентів упродовж усього періоду їх навчання у ВНЗ.

Якісними ознаками ефективного культурного освітнього середовища навчального закладу є високий рівень культури та професіоналізму викладачів; високотехнологічне оснащення навчального процесу; якісна організація побуту суб'єктів навчально-виховного процесу; широке коло інтересів, потреб, нахилів студентів; відповідальне ставлення до навчання, до самоврядування та колективних форм діяльності; змістовна виховна робота всього педагогічного колективу. Саме тому першочерговими завданнями педагогічного колективу Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І.Я.Франка в системі виховної роботи визначено: моделювання культурно-освітнього середовища як фактору формування у майбутніх спеціалістів кращих професійних та загальнолюдських рис; пріоритету духовного розвитку особистості студента, соціальних здібностей, засвоєння моральних норм, загальнолюдських і національних культурних цінностей; особистісно значиме змістове наповнення середовища, що допомагає студентам у визначенні сенсу та значення навчання, професії, власного життя; реалізація Концепції національно-патріотичного виховання та утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України; сприяння набуттю молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів; здійснення просвітницької роботи для забезпечення студентів закладу оптимальними знаннями щодо прав та свобод громадян, видів адміністративної та кримінальної відповідальності; формування стійких переконань у необхідності дотримання громадянської та правової культури; проведення інформаційно-пропагандистської роботи щодо попередження захворювань на ВІЛ/СНІД та набуття шкідливих звичок тощо.

Відповідно до цих завдань у коледжі проводиться робота, спрямована на їх виконання:

національно-патріотичне виховання, метою якого є:

- формування національної свідомості і відповідальності за долю держави;
- виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті;
- виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій;
- культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та ін.).

Реалізація цього напрямку виховання знаходить своє відображення у таких виховних заходах: волонтерська робота, спрямована на допомогу воїнам АТО, ветеранам війни та праці; зустрічі студентів із військовослужбовцями української армії, працівниками військкомату; літературно-музичні композиції, мітинги – реквієм, години пам'яті.

присвячені воїнам-захисникам української землі ("Нумо, хлопці!", "Українські козаки: історія злетів і падінь", "Українським збройним силам слава нині і повік", "Відбудова України – данина пам'яті Героям Небесної Сотні", "Героям Крут присвячується..."), Дню пам'яті та примирення, визволенню міста від фашистських загарбників ("Пісня обпалена війною", "Ніхто не забутий, ніщо не забуто", "Воїни визволителі", "Прилучани – герої Великої Вітчизняної", "Хай в серці кожної людини живе любов до України"), Дню вшанування воїнів, які брали участь у бойових діях на території інших держав ("Час і досі ще не загоїв рану, цей одвічний біль Афганістану", "Болить Афганістан в моїй душі"), жертвам голокосту та голодомору в Україні ("Холокост у світі: не забути трагедію, не повернути її", "Голодомор на Прилуччині: говорять свідки", "Допоки горить свіча", "Закатованих на вогні пам'ятаємо і нащадкам забуть не дамо"); вечори, літературні вітальні, диспути, інтелектуальні ігри, ток-шоу, науково-практичні студентські конференції, конкурси ("Там бере свій початок Україна, де росте біля хати калина", "Історичний урок єднання", "Тобі, моя Україно, і талант, і серце ...", "Чернігівщина в долі України й українців", "Дорогою до громадянської згоди", "Великі українці", "Сім славетних Прилучан", "Україна вільна, суверенна, залишайся такою завжди"); цикл виховних годин "Моя земля – земля моїх батьків", метою яких є знайомство студентів з історією та традиціями їх малої батьківщини та України;

інтелектуально-духовне виховання має на меті:

- розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення студентів;
- виховання потреби самостійно здобувати знання та готовності до застосування знань, умінь у практичній діяльності;
- реалізація особистісного життєвого вибору та побудова професійної кар'єри на основі здібностей і знань, умінь і навичок;
- формування особистісного світогляду як проєкції узагальненого світосприймання.

Для виконання поставлених цілей проведено такі виховні заходи: інтелектуальні брейн-ринги ("Розумники й розумниці", "Що? Де? Коли?"), інтелектуальні КВК, Дні науки в коледжі, проведення лінійок у коледжі та відділеннях, випуск студентської газет "Мій коледж: вчора, сьогодні, завтра" за підсумками семестрового контролю, виставки студентських наукових робіт, проведення студентських наукових конференцій; проведення конкурсу "Кращий за професією", конкурсу професійної майстерності, годин-спілкування ("Духовність – вимір життя людини"; "Гнучкість розуму може замінити красу" (Стендаль); "Пізнай себе і ти пізнаєш світ" (Сократ), "Мовленнєвий етикет студентів-культурне обличчя нації"); випуск спеціальних радіоефірів на студентському радіо;

громадянсько-правове виховання передбачає реалізацію таких завдань:

- прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина;
- виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів України;
- виховання громадянського обов'язку перед Україною, суспільством;
- формування політичної та правової культури особистості;
- залучення студентської молоді до участі у добровільних акціях і розвитку волонтерського руху.

Окреслені завдання можуть бути реалізовані у таких виховних заходах: проведення місячників правових знань, семінарів-тренінгів для студентів у рамках акції "16 днів проти насильства", тижнів гендерної освіти студентської молоді, круглих столів, диспутів, дебатів ("Ювенальна юстиція: за і проти", "Правове коло неповнолітніх", "Права дитини: знай, поважай, виконуй", "Честь професії педагога", "Етичний кодекс журналіста", "Правова й духовна ситуація в Україні: два боки однієї проблеми", "Молодіжні рухи в Україні"); проведення Європейських тижнів місцевої демократії; годин-спілкування ("Права та обов'язки молодого спеціаліста"; "Публічна, чесна, відповідальна політика. Необхідність та реалії"; "Державні та національні свята українського народу"; "Права молоді в Україні"; "Правова держава, якою їй бути"; "Функціонування студентського самоврядування: успіхи, проблеми, перспективи");

моральне виховання має на меті:

- формування почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни, відповідальності за власні вчинки;
- формування моральної культури особистості, засвоєння моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань;
- становлення етики міжетнічних відносин та культури міжнаціональних стосунків.

Реалізація поставлених цілей знайшла відображення в організації та проведенні таких виховних заходів як: акції ("Поділись своїм", "П'ять картоплин", "Від серця до серця", "Святий Миколай, до нас завітай"), проведення годин-спілкування ("Людина – справжнє диво, таємниця"; "Духовний світ молоді людини"; "І жінку в своїй музі бережу"; "Жінки незвичайної долі"; "Готовність студентської молоді до шлюбно-сімейних відносин"; "Милосердя і любов єднають серця"; "Моральні принципи медичного працівника"); організація дозвілля дітей – сиріт та проведення для них свят у дитячих закладах "Сонечко" та "Надія", "Центр реабілітації дітей з особливими потребами";

екологічне виховання передбачає такі завдання:

- формування основ глобального екологічного мислення та екологічної культури;
- оволодіння знаннями та практичними вміннями раціонального природокористування;
- виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство;
- виховання готовності до активної екологічної та природоохоронної діяльності.

Формування екологічного світогляду та культури відбулося через проведення таких виховних справ: екологічні десанти ("Чисті джерела", "Чисте подвір'я", "Мій гуртожиток – мій дім"); участь у загальноміських акціях ("Чисте місто", "Прилуки – місто чорнобровців", "Прилуки – місто парків", "Квітучий диво грай"); конкурсів на кращу озеленену аудиторію та кімнату в гуртожитках; екскурсії в рекреаційний комплекс "Джерела", садкиба М.Костомарова; участь у міжрегіональних конкурсах на кращий плакат екологічної тематики; проведення для дітей шкіл міста екскурсії "Екологічними стежками Прилуччини"; виховні години для студентів на теми "Екологічна ситуація в Україні", "Трагедія Чорнобиля - трагедія мільйонів

українців", "Куди тече річка: історія Удаю"; конкурс газет на екологічну тематику;

естетичне виховання має на меті:

- розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності;
- формування у молоді естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях та кращих надбаннях світової культури;
- вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

Ці завдання реалізуються через такі виховні заходи: проведення конкурсів ("Міс студентська краса", "Апло, ми шукаємо таланти"), на краще естетичне оформлення аудиторії та кімнати в гуртожитку; проведення вечорів, присвячених Дню вчителя, Міжнародному дню студентів, Міжнародному жіночому дню, випускних вечорів тощо; літературно – музичних композицій ("Коли два серця б'ються в унісон", "Митці рідного краю"); участь колективів художньої самодіяльності коледжу в міжнародних та регіональних конкурсах "Мистецькі барви", "Студентська весна", "Мрій дім"; відвідування екскурсій у виставкових залах міста, коледжу, історичних місць та пам'яток України;

фізичне виховання та утвердження здорового способу життя передбачає такі завдання:

- виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя;
- формування знань і навичок фізичної культури в житті людини;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку студентів;
- фізичне, духовне та психічне загартування;
- формування потреби у безпечній поведінці, протидія та запобігання негативним звичкам, профілактика захворювань;
- створення умов для активного відпочинку студентів.

Їх здійснення відбувається через такі виховні заходи: залучення студентів до спортивних секцій, проведення щорічних днів здоров'я, туристичних походів, спортивних змагань серед юнаків та дівчат із легкої атлетики, лижних перегонів, волейболу, футболу, баскетболу та настільного тенісу; науково-практичних конференцій з тем ("Психологічне та фізичне здоров'я сучасної молоді", "Двадцять хвилин для життя"); проведення зустрічей з видатними спортсменами України та міста (В. Цербе-Несіної, Н. Леміш, О. Ленем тощо), циклів бесід із медичними працівниками на теми: "Туберкульоз поряд", "Профілактика інфекційних захворювань", "Особиста гігієна в умовах проживання в гуртожитку", "Добрі поради добрих людей"; годин спілкування на теми "Імена Прилучан у спортивних рекордах", "Сторінками олімпійських ігор", "Правила правильного харчування";

завданнями родинно-сімейного виховання є:

- залучення студентів до традицій родинно-побутової культури українців; активної участі у всенародних і сімейних святах;
- формування в майбутніх педагогів моральних цінностей з позицій добра, правди, людяності;
- розуміння пріоритету виховання дітей у повній сім'ї.

Їх виконання відображається в таких виховних справах: проведенні батьківських зборів та лекторіїв на теми виховання та навчання студентів